

Netransparentnost a neférovost dotací pro kulturu v Brně

Brno kulturní, 12. června 2017

V rozhodování o dotacích pro kulturu v Brně na rok 2017 se událo několik neočekávaných a neobvyklých situací. Kulturní obec se názorově rozděluje, spokojeni nejsou ani hodnotitelé v komisích. Brno kulturní reaguje na toto netradiční zacházení s dotacemi a přináší popis situace, rozhovory s hodnotiteli i možné návrhy řešení.

Co se stalo?

Jaký byl postup při rozdělování dotací v minulých letech

Při rozdělování dotací v oblasti kultury, vypisovaných v Brně na podzim, se na magistrátu postupuje následujícím způsobem. Předem se vyhláší pravidla a podmínky pro přidělení dotací, stejně jako jsou předem známá kritéria hodnocení. Návrh podpory (komu a kolik) u kulturních dotací předkládají hodnotící komise, které jsou složené ze 2 odborníků a odbornic a rovněž z 1 politického zástupce nebo zástupkyně (z Komise pro kulturu). Komise boduje projekt škálou 0 - 20 bodů. Ty projekty, které získají bodový průměr alespoň 15 bodů, jsou doporučeny na udělení dotace včetně návrhu výše dotace.

Dle zákona do takto nastaveného procesu není nutné pouštět odborníky. Je to dobré gesto politické reprezentace, která tímto deklaruje, že nemůže být odborníkem ve všech oblastech. Návrh hodnotící komise má pouze doporučující charakter, z čehož plyne, že Komise pro kulturu, Rada města Brna a Zastupitelstvo města Brna tento návrh a doporučení hodnotící komise nemusí přijmout. Dobrou a férovou praxí však bylo, že politikové dají na doporučení odborníků. Jsou to totiž právě odborné komise, které žádosti o dotace nejpodrobněji čtou, přidělují jim bodové hodnocení a mají možnost o nich diskutovat. Lidé v komisích jsou navíc jmenováni náměstkem pro kulturu na základě sběru návrhů od veřejnosti.

Jak proběhlo přidělování dotací na rok 2017

1. Při návrhu městského rozpočtu na rok 2017 jsme objevili v zimě 2016 návrhy na individuální dotace pro 6 kulturních akcí za 9,6 mil Kč, přičemž tyto akce v předchozích letech žádaly na standardní programové dotace. Některým subjektům byla ke všemu dotace výrazně navýšena, např. Moravia Music Fest získal na léta 2014-2016 dotaci 150 tis. Kč ročně a nyní má přislíbeno 500 tis. Kč ročně.
2. Paralelně se řešily obvyklé programové dotace. I letos politici březnovým rozhodnutím Zastupitelstva města Brna návrh hodnotících komisí plně akceptovali a přijali.
3. Až poté se přihlásili neuspokojení, dotčení žadatelé (konkrétně nejvíce Metro Music Bar) a politikové začali reagovat.
4. Jak? Jelikož část prostředků na I. kolo programových dotací nebyla vyčerpána, dal náměstek primátora pro kulturu Matěj Hollan za úkol Odboru kultury zpracovat tzv. II. kolo a návrh přidělení dotací pro projekty, které skončily těsně pod čarou (s hodnocením 13,33-14,99). Ty byly na dubnovém jednání Zastupitelstva města Brna podpořeny. Kromě toho však byl na návrh Komise pro kulturu a Rady města Brna částkou 400.000 Kč podpořen i Metro Music Bar, který ale od hodnotící komise získal pouhých 11 bodů v průměru.
5. Dotace pro hudební klub Metro Music Bar je v roce 2017 přidělena. Zvedla se však také vlna odporu s tímto postupem, jak ze strany ostatních klubů, žadatelů z dalších oblastí, tak ze strany hodnotitelů i širší kulturní obce.

Kde je problém?

Problémy jsou tři: první - došlo k opětovnému rozšíření **individuálních dotací** (dříve kritizované dotace typu A), druhý - netransparentní a veřejnosti a hodnotitelům neznámé **II. kolo programových dotací** a třetím problémem - jsou **nesystémové kroky**, jako tomu bylo v případě Metro Music Baru. Jednotlivé problémy si podrobněji probereme na následujících řádcích.

Programové dotace a tzv. II. kolo

Druhé kolo dotačního řízení je u brněnských kulturních dotací běžné, ale není běžné v takovém objemu rozdělovaných prostředků. Za problematické považujeme, že hodnotitelé vůbec nevěděli, že se nějaké II. kolo rozhodování o dotacích bude konat. Nedožvěděli se to ani po jeho konání, ale až po zveřejnění výsledků. Schválené dotace druhého kola v některých případech zásadně ovlivnily rozložení struktury financí v brněnské kultuře.

Vyjádření hodnotitele Jana Zálešáka: "Konkrétně v oblasti Výtvarného umění jsme velmi bolestně škrtili peníze u projektů, které měly průměrné hodnocení mezi 15 a 16,5 body, a nyní je to tak, že hůře hodnocené projekty získaly (v "2. kole") často vyšší částky. Hlavně jsou tyto částky výrazně vyšší z hlediska poměru požadovaná/poskytnutá dotace. My jsme s ohledem na to, že v celé oblasti výtvarného umění bylo možné požadavky žadatelů uspokojit zhruba z 30 procent, v pásmu 15 - 16,5 bodu přidělovali částky max. okolo 20 procent požadovaného příspěvku. V "2. kole" jde ale tento poměr (pro žadatele s hodnocením mezi 13,5 a 15 body) někdy až k 50 procentům a výrazně se tak míjí s logikou toho, jak hodnotila odborná komise v prvním kole."

Nedostatečné informování o skutečném mechanismu rozdělování dotací mimoto způsobuje, že veřejnost by mohla být uvedena v omyl, že se odborné komise nějakým způsobem na rozdělování dodatečných finančních fondů v II. kole také podílely, zmiňuje další z hodnotitelů Osamu Okamura.

A také podotýká, že "toto politické rozhodnutí, jde například přímo proti interně, v naší komisi pro výtvarné umění, diskutovanému a dohodnutému přístupu, že se budeme snažit progresivním snižováním podpory u hůře hodnocených projektů podporovat excelenci a motivovat k nárůstu kvality oproti plošnému podporování co největšího počtu projektů proporčně stejnými menšími částkami."

Individuální dotace

Individuální dotace jsou spolu s programovými dotacemi umožněny krajům a obcím díky zákonu č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Územní správy se mohou rozhodnout, zda budou využívat oba typy dotací, nebo jen jeden z nich. U individuálních dotací je zcela na rozhodnutí politické reprezentace (městské rady a zastupitelstva, s ne/doporučením Komise pro kulturu) komu a v jaké výši budou poskytnuty. Politici jsou s tímto principem většinou spokojeni - byli přece zvoleni, a tak mají právo rozhodovat se samostatně.

Připusťme, že můžeme mít "kulturně" osvětlenou politickou reprezentaci, která všemi svými rozhodnutími, ať už s pomocí odborníků či bez nich, respektuje kvalitu umělecké produkce, má jasno v tom, jakou pestrost kulturní nabídky zřizované i nezřizované scény chce svým obyvatelům za veřejné peníze zprostředkovat. Ale připusťme také, že tomu tak nemusí být. Není proto vhodné nastavit takový systém rozhodování o veřejných penězích, který bude omezovat zájmy individuálních aktérů a lobbistickou manipulaci? Situace je o to pikantnější, že stávající náměstek pro kulturu Matěj Hollan v bývalé pozici kritika tehdejší politické reprezentace

podporoval zrušení dotací typu A, tj. individuálních dotací ve prospěch programových dotací, do kterých je třeba přizvat odborníky. Nyní už v pozici kulturně osvíceného náměstka věří svému úsudku a vítá možnost individuálních dotací. A tak letos pro dotace na rok 2017 bylo rozhodnuto o podpoře ve výši 30 mil. Kč v rámci programových dotací a podpoře ve výši 11,8 mil. Kč prostřednictvím individuálních dotací ke dni 8. 6. 2017.

Nesystémové kroky a protekcionismus

Kauzu Metro Music Baru lze označit za precedens. Metro Music Bar nebyl Odborem kultury na podporu ve II. kole vůbec navržen. Přesto mu peníze politici přidělili. Jaktože byl nátlak jednoho z žadatelů vyslyšen? Jak se mají zachovat ostatní neúspěšní žadatelé, kteří neprošli ani prvním, ani druhým kolem, stejně jako Metro Music Bar? Politici nerespektovali systém.

Vyjádření Tání Zabloudilové, jedné z hodnotitelů v programu Klubová činnost: *“Program Metro Music Baru podle mého nevytváří podnik, který by měl dostávat dotace od města. Připomíná spíš maloměstskou diskotéku, než klub v centru města. Majitel sice rád opakuje, že u něho hráli i držitelé ceny Grammy, pokud se ale průběžně díváte na program, opakují se na něm spíš revivaly, dlouhá léta stejní lokální DJs, dlouhá léta stejné lokální kapely. Mezi žadateli bylo několik klubů, které ode mě dostaly nízký počet bodů, nejen Metro.”*

Vyjádření ke kauze od vlastníků klubu Metro Music Bar je k dispozici v článku [Brněnského deníku](#) a na [facebookovém profilu klubu](#) (odkazy níže pod článkem).

Jak to řešit?

Dotace pro hudební klub Metro je v roce 2017 přidělená. Největším přínosem celé kauzy je to, že se opět v Brně začalo mluvit o transparentnosti dotačního procesu a potvrdili jsme si, že chceme, aby veřejné peníze byly rozdělovány férově.

Návrhy k programovým dotacím a II. kolu

Informovat. Informovat. Informovat. II. kolo rozdělování je relevantní postup. Když nějaký žadatel-pořadatel odmítne z různých důvodů dotaci přijmout, je správné, že se tento obnos vrací znovu do rozpočtu kultury a je umožněno jeho další přerozdělení. Otázka je, jak a komu a také, že se o tomto postupu musí vědět předem. Dále uvádíme se souhlasem autorů citace dalších návrhů samotných hodnotitelů v komisích jednotlivých programů.

Jan Zálešák: *“Na jednání komise hodnotící žádosti v kategorii významných akcí, nám bylo řečeno, že nerozdělené prostředky nelze podle nějakého matematického klíče rozdělit mezi úspěšné žadatele v jiných oblastech. Ani mě proto nenapadlo, že by bylo možné je rozdělit mezi neúspěšné žadatele (kteří v průměrném hodnocení nepřekročili hranici 15 bodů). Nyní už vím, že tato pravidla umožňují. Dobrá. Měla by se myslím vést vážná diskuze o tom, jestli jsou takto nastavená pravidla správná. Z mého pohledu je logičtější nalézt mechanismus, jak případné nerozdělené prostředky buďto rozdělit mezi úspěšné žadatele, nebo vypsát skutečné druhé kolo hodnocení.”*

Osamu Okamura: *“Hlasování politiků ve II. kole by mohly být dokonce zcela veřejně přístupné. Takto je to například v Praze u nespécifických dotací, kam jsou žadatelé přizváni a mohou projekt před komisí i osobně veřejně obhajovat, následné hlasování členů komise (radní a zastupitelé) je také zcela veřejné, každý vidí na vlastní oči, kdo pro co hlasuje.”*

Doporučujeme, aby byla pravidla pro II. kolo ve spolupráci s hodnotiteli a hodnotitelkami upraveny a zpřesněny tak, aby nedocházelo k jejich různým výkladům a nejednotnému postupu při přidělování dotace.

Tři návrhy k individuálním dotacím

K netradičním individuálním dotacím jsme 30. listopadu 2016 zaslali dotazy náměstkovi pro kulturu Matějovi Hollanovi, odpověď jsme od něj dostali 7. prosince 2016. Odpověď nás neuspokojila, neboť dále podporovala netransparentní systém. 1. února 2017 jsme návrhy na řešení chyb v systému a žádost o setkání zaslali primátorovi města Brna Petru Vokřálovi. Na tuto žádost jsme dosud reakci ani po připomenutí reakci neobdrželi (viz přílohy pod článkem).

Zde uvádíme zkrácené návrhy Brna kulturního k individuálním dotacím (plná verze v pdf pod článkem):

Varianta 1: Hodnotící komise vybírá ze všech předložených žádostí, které projekty mají být podpořeny z veřejného městského rozpočtu

Pokud mají být některé kulturní akce na nějakou dobu jmenovitě součástí rozpočtu města, je pro spravedlnost a transparentnost systému nutné, aby RMB definovala, podle jakých kritérií budou přidělovány individuální dotace. Může to být PR dopad akce, mezinárodní přesah, přínos pro turismus, přínos ekonomických dopadů, kultivace a vzdělání společnosti, přístupnost akce pro všechny sociální vrstvy a další kritéria či jejich kombinace. Tento krok považujeme za politické rozhodnutí, které by mělo být navázáno na městské strategie. Na základě těchto kritérií by měly vybrat hodnotící komise daných programových oblastí kulturních dotací vybrat ze všech předložených žádostí o dotace ty, které takových kvalit dosahují a symbolicky je „vytáhnout“ nahoru z dotací do rozpočtu.

Varianta 2: Bude navýšen dotační titul „významné akce“

Dotační titul „významné akce“ bude výrazně finančně navýšen. Zároveň v něm mohou být určena preferovaná témata, oblasti podpory a to na základě strategických dokumentů města (Strategie pro Brno, koncepční dokument kulturní politiky, programové prohlášení a další).

Varianta 3: Politický výběr schvaluje hodnotící komise příslušného oboru

Ve třetí variantě by projekty k financování formou individuální dotace vybírala politická reprezentace. Dané projekty by však následně klasicky hodnotila hodnotící komise včetně bodového hodnocení, v rámci kterého by byla určena hranice pro to, kdy je projekt vhodné podpořit a kdy ne.

Důležité podmínky

- V roce 2017 budou s žadateli o individuální dotaci uzavřeny smlouvy pouze na 1 rok s tím, že o další finance se budou moct ucházet v dalších letech v rámci zvoleného modelu.
- Pokud by peníze byly přidělovány na základě preference politiků a političek, neměl by celkový objem takto rozdělených individuálních dotací převýšit 10 % (max. 15 %) z celkového objemu dotací do kultury. Tento poměr udrží férovost systému, kdy pro žadatele bude výhodnější zažádat o běžnou dotaci a neusilovat o přidělení peněz lobbingem na správných místech.
- Mělo by se především jednat o projekty, které musí být během roku z nenadálých důvodů dofinancovány a nemají šanci získat finance jinak
- Nemělo se jednat o běžný a pravidelný způsob rozdělování financí – od toho je tu dotační systém

Návrhy k nesystémovým krokům a protekcionismus

Doporučením je držet se schválených pravidel pro přidělování dotací a až na výjimečné případy nedělat netransparentní a nesystémové výjimky. Např. individuální dotace mohou být přínosné pro řešení náhlých situací v průběhu kalendářního roku – pokud by například hudebnímu klubu vyhořela budova či vypadlo financování zavedeného festivalu. V případě ale očekávaných a plánovaných akcí se věc vždy dá řešit systémově. Je s podivem, že je to právě Matěj Hollan, komu je třeba připomínat, jak nepodlehnout klientelismu.

Závěr

Přes to všechno považujeme za nutné zdůraznit, že oceňujeme skutečnost, že je v městském rozpočtu na [kulturu vyčleněno oproti předcházejícím obdobím výrazně více financí](#). Jsme však přesvědčeni, že to jde lépe - transparentně a férově. Zatím lze v Brně sledovat spíše princip, čím více peněz, tím více nejasností a výjimek. Vznik a zavedení nového systému přidělování dotací, který měl umožnit rozvoj a profesionalizaci kultury, je výsledkem společné práce odborníků, úředníků i politiků a probíhal se zapojením veřejnosti. Tento nový systém má logicky řadu nedořešeností, ale zároveň je spravedlivější, než předchozí a je třeba dbát na jeho dodržování a také doladování.

Kontakt

Petra Havlíková, petra.havlikova@brnokulturni.cz, 732 854 435

Příložené dokumenty a odkazy

Dotazy Brna kulturního k individuálním dotacím na Matěje Hollana PDF
Návrhy řešení a žádost o schůzku primátora PDF

Článek v Brněnském deníku ke kauze Metro Music Baru
http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/nejmene-bodu-nejvic-penez-klub-metro-si-dotaci-vykricele-tvrdi-konkurence-20170605.html

Vyjádření Metro Music Baru na facebookovém profilu z 6. 6. 2017
<https://www.facebook.com/Brno.cz/posts/10155307368092970>

Stránka s dotacemi pro kulturu Magistrátu města Brna
<https://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni-a-dopravy/odbor-kultury/dotace/>